This article from Netherlands Journal of Legal Philosophy is published by Boom juridisch and made available to anonieme bezoeker

Upendra Baxi, The Future of Human Rights, Oxford: Oxford University Press 2002, 184 + xviii p.

The Future of Human Rights is zo'n boek waarvan de stijl de inhoud flink parten speelt. De verleiding om reeds na enige minuten lezen het boek van Upendra Baxi (onder meer hoogleraar aan de Universiteit van Warwick) geïrriteerd ter zijde te schuiven, is groot. Niet alleen bedient de schrijver zich van een uiterst bombastisch Engels, hij heeft tevens een onbegrijpelijke voorliefde voor het meest verschrikkelijke postmodernistische idioom. Het

duurt dus even, en het kost behoorlijk wat energie, vooraleer de lezer beseft dat de belofte van de flaptekst uiteindelijk wel degelijk wordt nagekomen.
Baxi's these is eenvoudig. Het mensenrechtendiscours, zoals dat gevoerd wordt in VN-verband, door diplomaten, politici en beleidsmakers, door opinieleiders en academici, is vervreemd geraakt van datgene waaruit het is voortgekomen: menselijk lijden. Zozeer zelfs, dat het discours dienstbaar is geworden, op verschillende wijzen, aan praktijken die menselijk lijden op grote schaal teweegbrengen.
De schrijver doet uit de doeken dat de relatie tussen mensenrechten en menselijk lijden hoe dan ook een moeizame is. Om te beginnen wordt al sinds Grotius' doctrine van *temperantia belli* de taal van pijn en lijden voorbehouden aan het humanitaire recht, het recht dat bedoelt te reguleren in tijden van oorlog. Het heeft er veel van weg, aldus Baxi, dat de mensenrechtenidee zelf geproduceerd is met geweld. Dat miljoenen ook in tijden van 'vrede' kunnen lijden, maakt welbeschouwd niet echt deel uit van het besef dat aan het discours ten grondslag ligt, hetgeen al blijkt uit het feit dat het internationale recht relatief weinig consequenties verbindt aan de systematische schending van het recht op allerlei basisbehoeften als voedsel, schoon water, onderdak en gezondheidszorg.
Ook onlosmakelijk met de mensenrechtenidee verbonden noties van zelfbeschikking en soevereiniteit kunnen volgens de schrijver de verwerkelijking van mensenrechten behoorlijk in de weg staan. Het zelfbeschikkingsrecht van volkeren dicht hen de wil tot vorming van staatsverbanden toe, terwijl de idee van staatssoevereiniteit de erkenning behelst van gelijkwaardigheid door en in de gemeenschap van staten. Beide noties veronderstellen derhalve dat staten mensen kunnen representeren. In tijden van imperialisme en kolonialisme zijn het zeer zeker noties die de mensenrechtenidee ten dienste staan, maar in situaties van 'failed states' blijken ze in de handen van gewelddadige machthebbers zeer effectieve instrumenten om mensen ongestoord van alle rechten te beroven.
Daarnaast heeft het mensenrechtendiscours de merkwaardige eigenschap geschiedenissen van pijn en lijden te 'normaliseren'. Het ontstaan en de ontwikkeling van de moderne (lees: westerse) notie van mensenrechten legitimeerden volgens Baxi welbeschouwd het lijden van de niet-Euro-Amerikaanse Ander. Het hedendaagse discours bant weliswaar imperialisme en racisme uit de internationaalrechtelijke verhoudingen, maar is nog steeds – op andere wijzen weliswaar, en in andere opzichten – exclusief. Achter de moderne mensenrechtennotie met haar aanspraken op universaliteit, ondeelbaarheid, interdependentie en onvervreemdbaarheid – Baxi spreekt van retoriek – blijven nog steeds bijzondere vormen van lijden onzichtbaar. Binnen de grenzen van menige respectabele natiestaat vieren vormen van neokolonialisme hoogtij en worden inheemse volkeren in hun

This article is protected by copyright. Unauthorized use is prohibited. Authorized users can download, display, view and print a single copy for personal use

bestaan bedreigd. En ten slotte lijkt het er sterk op dat 'the politics of human rights' (het discours dus) zelf de voorwaarden schept voor 'the politics *for* human rights'. Elke erkenning van mensenrechten, elke verklaring, elk verdrag, plaatst streven tegenover ontbering, definieert aspirerende massa's en brengt bewegingen voort die het gebrek aan legitimiteit van bestaande machtsstructuren op soms gewelddadige wijze aan de kaak stellen. Precies omdat veel goedbedoelde verklaringen het werkelijke lijden niet verwoorden, vermeerderen zij dat lijden door de aspiraties die zij in het leven roepen.
In *The Future of Human Rights* benoemt, beschrijft en verklaart Baxi de mechanismen die achter de toenemende vervreemding van het discours schuilgaan. Meestal is hij daarin zeer overtuigend, een enkele keer wat minder. Zijn voorstelling van het hedendaagse mensenrechtendiscours als het *Trade-Related, Market Friendly Human Rights Paradigm* (TRMFHR, ook wel *New World Order Inc.* genoemd) heeft karikaturale trekken, maar bevat zeer beslist kernen van waarheid. Verwerkelijking van het recht op gezondheidszorg bijvoorbeeld zoekt men heden ten dage inderdaad vooral in de bescherming van R&D-rechten [research- en developmentrechten, red.] van diagnostische en farmaceutische industrieën. Dat de toekomst van mensenrechten ligt in een hernieuwde betrokkenheid van de idee op werkelijk lijden, is evenwel een zeer interessante conclusie. Dat mensenrechten geen toekomst hebben indien zij niet op menselijk lijden betrokken zijn, is namelijk volstrekt evident. Dat academische rechtsgeleerden volgens Baxi in dit proces ook een belangrijke rol te vervullen hebben, is een aantrekkelijke gedachte.
Baxi heeft *The Future of Human Righs* geschreven vóór de aanslagen van *nine-eleven* en geluiden als die van hem verneemt men vandaag de dag nog maar weinig. Het is dus een boodschap van gene zijde als het ware, van een vooraanstaande intellectueel uit de Derde Wereld, maar gedateerd is het boek daarmee allerminst. Men zou immers kunnen zeggen dat na de aanslagen en de daarop volgende gebeurtenissen het mensenrechtendiscours nog verder van het lijden vervreemd is geraakt. Baxi's verklaring is onverminderd geldig en zijn remedie niet minder sympathiek.

M.A.J.M. Buijsen (Rotterdam)

This article is from Universiteitsbibliotheek Utrecht. Downloaded from www.dbnl.org. Beperkt gebruiksrecht van toepassing. Neem voor meer informatie contact met de bezoeker